

Article Info	RESEARC ARTICLE ARAŞTIRMA MAKALESİ	
Title of Article	Economic Mission and Future Perspective in Urban Management	
Corresponding Author	Asst.Prof.Dr. Nihat KURT, Sakarya Üniversitesi, Hendek Meslek Yüksekokulu, nkurt@sakarya.edu.tr	
Submission Date Admission Date	11/04/2018 / 10/06/2018	
How to Cite	KURT, Nihat, (2018). Kent Yönetiminde Ekonomik Misyon ve Gelecek Perspektifi, Kent Akademisi, 11 (33), Issue 1, Link:	
		ORCID NO:

Kent Yönetiminde Ekonomik Misyon ve Gelecek Perspektifi

Nihat KURT¹

¹ (Dr. Öğr. Üyesi) Sakarya Üniversitesi, Hendek Meslek Yüksekokulu

ABSTRACT:

Cities, as the center of their economic activities, are determinants of their developmental qualities by their activities in this area. While the cities fulfill the functions of production and market; the value added they produce, the distribution of the economic sectors, the nature of the workforce, the structure of employment, the economic area in which it stands out and the areas of potential development are considered as important factors determining the process. In the transformation process we live in, new perspectives are needed in decision making mechanisms of city administrations, methods of providing services, urban organizations and investments. In the context of the future perspective, this study is based on the assumption that cities that are able to put their identities in economic terms and aware of their local and regional dynamics can survive and continue to develop at a competitive level. In order to be able to flourish the potentials of the cities, the issues of increasing economic activity, creating funds for financing, reconsidering human and natural resources are evaluated. In addition, by examining the literature related to this work, an attempt was made to establish a urban vision on the main factors and process that determine the urban development levels.

KEYWORDS: City Management, City Economy, City Mission, City Vision, Urban Development

ÖZ:

Kentler, ekonomik faaliyetlerin merkezi olarak, bu alandaki etkinlikleriyle gelişmişlik nitelikleri konusunda belirleyici olmaktadır. Kentler, üretim ve pazar olma işlevlerini yerine getirirken; ürettikleri katma değer, ekonomik sektörlerinin dağılımı, iş gücünün niteliği, istihdamın yapısı, hangi ekonomik alanda öne çıktığı ve potansiyel gelişme alanları, süreci belirleyen önemli unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Yaşadığımız dönüşüm sürecinde, kent yönetimlerinin karar alma mekanizmalarında, hizmet sunma yöntemlerinde, kentsel organizasyon ve yatırımlarında yeni bakış açılarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışmada gelecek perspektifi bağlamında, yerel ve bölgesel dinamiklerin farkında olarak kimliklerini ekonomik bakımdan ortaya koyabilen ve rekabet edebilir seviyede gelişmelerini sürdürebilen kentlerin ayakta kalacağı varsayımından hareket edilmiştir. Kentlerin potansiyellerini fırsata çevirebilmek için, ekonomik hareketliliğinin artırılması, finansman için kaynak yaratılması, insan ve doğal kaynakların yeniden ele alınması konuları değerlendirilmektedir. Ayrıca bu çalışmada ilgili literatür incelenerek kentlerin gelişmişlik düzeyleri konusunda belirleyici olan temel faktörler ve sürece ilişkin kentsel bir vizyon ortaya konmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Kent Yönetimi, Kent Ekonomisi, Kent Misyonu, Kent Vizyonu, Kentsel Gelişme

¹ (Dr. Öğr. Üyesi) Sakarya Üniversitesi, Hendek Meslek Yüksekokulu, nkurt@sakarya.edu.tr
(Assist. Prof. Dr.) Sakarya University, Hendek Vocational High School, nkurt@sakarya.edu.tr

Kent Yönetiminde Ekonomik Misyon ve Gelecek Perspektifi

GİRİŞ:

Kentler, yönetsel ilişkiler ağı ve ekonomik faaliyet merkezleri olarak önemli işlevler gören mekânlardır. Bir taraftan barındırdıkları kitlelerin demokratik ve kültürel gelişimi için gerekli alt yapıyı oluştururlarken diğer taraftan da malların ve hizmetlerin üretildiği ve piyasalara arz edildiği açık ve geniş bir pazar işlevi görmektedirler. Zaman içerisinde şekil ve kapsam bakımından değişip dönüşmeler bile yönetim mekanizmalarını ve ekonomi piyasalarını güçlendiren ve aynı zamanda onlardan güç alan mekânlar olmayı sürdürmektedirler (Tuna ve Ceritli, 1997: 19).

Ekonomik işlevleriyle kentler, istihdam edilen nüfusun büyük bölümünün tarım dışı sektörlerde çalışan, toplumun zamanla sürekli değişen talep ve ihtiyaçlarını karşılamak için üretilen mal ve hizmetlerin, dağıtımından tüketimine kadar bütün süreçlerinde gelişen ekonomik bir mekanizma olarak değerlendirilebilirler (Keleş, 1996: 75) Tarihsel süreçlerde kentlerin, farklılaşan ekonomik yapılara bağlı olarak, fiziki ve niteliksel olarak biçimlendikleri ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri açısından da aralarında belirgin bir kimlik oluşturarak gelişmelerini sürdürdükleri bilinmektedir. Kentlerin gelişmişlik düzeyleri konusunda belirleyici faktörler olarak; üzerlerinde kuruldukları ve aynı zamanda kuruluş yeri seçiminde rol oynayan coğrafi çevre koşulları, sosyo- kültürel değişimleri, sermaye birikimleri, kentteki işgücünün yapısı, teknoloji kullanım oranları önemli belirleyici unsurlar olagelmışlerdir. Bu temellerde güçlü avantajlara sahip kentler, gelişimleri açısından daha yüksek oranda değer yaratabilmektedirler.

Günümüz rekabet dünyasında yaşanan süreçlerden hiç kuşkusuz kentler de bağımsız değildir. Kentlerde ortaya çıkan ve üretimden tüketime kadar bütün mekânlarda yaşanan değişim sürecinde, kent yönetimlerinin karar alma mekanizmalarında, hizmet sunma yöntemlerinde, kentsel organizasyon ve yatırımlarında yeni bakış açılarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışma, kentlerin rekabet edebilirlik açısından ekonomik kimlik kazanarak gelişmelerini sürdürme ve içlerinde yaşayan insanların refahlarına katkı sunarak hizmet arzını geliştirmiş kentlerde olduğu gibi, arzu edilen düzeye çıkartma çabasına ekonomik misyon ve gelecek perspektifi açısından düşünsel katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, ilgili literatürden yararlanılarak, kentin geçirdiği ekonomik evrim içinde geleceğe yön verecek planlamaların hayata geçirilebilmesi için, kentin ekonomik gelişiminin belirlenmesinde öne çıkan bazı unsurlar değerlendirilecektir. Ayrıca kentin ortaya

koymuş olduğu katma değeri, kentteki ekonomik sektörün dağılımı, iş gücünün niteliği, istihdam yapısı, kentin hangi ekonomik alanda öne çıktığı ve süreç içerisindeki potansiyel gelişme alanları ele alınacaktır.

Kentleşme Süreçlerini Etkileyen Ekonomik Unsurlar

Kentler kendilerini yönetebilme becerisine sahip yönetim merkezleri olmaları yanında ekonomik faaliyetlerin merkezi olma misyonlarıyla da öne çıkmaktadırlar. Mal ve hizmet üretme işlevlerinin yoğunlaştığı ve buna bağlı olarak demografik yapılarının diğer yerlere göre dinamik bir karakter gösterdiği mekânlardır. Kentsel gelişmenin sürdürülebilir bir seviyede tutulması, refah standardının içinde yaşayan toplumun tüm katmanlarına yaygınlaştırılması, kentsel kaynaklı sorunların en aza indirgenerek memnuniyetin artırılması, ekonomik faaliyetlerin düzenlenmesinde kentin ekonomi yönetimi ve politikalarının önemli bir fonksiyon üstlendiğini söyleyebiliriz. Bu çerçevede kentleşme süreçlerini etkileyen jeopolitik ve tarihsel avantajların yanı sıra diğer ekonomik dinamikler olan unsurların da belirleyici rollerine değinmek gerekir.

1.1. Coğrafi Çevre Faktörleri

Kentin doğal çevre faktörleriyle şekillenen organizasyonel yapısı, aynı zamanda sosyo-ekonomik ihtiyaçları karşılayacak ve kültürel gelişime etki edecek bir işlev görmektedir. Bu bakımdan kentleşme olgusunun değerlendirilebilmesi açısından coğrafi çevre koşullarının bir bütün olarak ele alınması oldukça önemlidir. Doğal çevre faktörleri, topografik olarak kentin yerleştiği alanın özellikleri ile iklim rejimi, bitki örtüsü, hidrografik potansiyeli ve toprak kaynaklarını içermektedir (Koçman, 1991: 102 vd). Kentlerin kimliklerinin ekonomik şekillenmesi ve bu yönde çeşitlenmesinde, kentin yerleştiği mekânın ve çevresinin doğal koşullarının etkisi görmezden gelinemez. Nitekim bu kapsamda kentin toprak kaynaklarının verimliliği, elverişli iklim şartlarının insan çabalarına faydalı etkileri, ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesine yol açarak doğrudan veya dolaylı olarak ticaret, turizm ve tarıma dayalı sektörlerin gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu gelişmeler; nüfus hareketliliğini ve ticari canlılığını artırarak kentin ekonomik görünümünde ve mekân örgütlenmesinde olumlu rol oynamıştır (Karadağ ve Koçman, 2007: 4).

Bir ülkede kentleşme sürecinin dengeli, sürdürülebilir olarak gerçekleşmesinde yerleşim kararları önemli bir

yer tutmaktadır. Coğrafi çevre koşulları, sunduğu artı değerleri ile sürecin değişim nedenlerini etkilemektedir. Bu kapsamdaki toprak verimi, üretim yoğunluğu, erişebilirlik, merkezilik ve diğer mekânsal özellikler ekonomik belirleyiciler arasında yer almaktadır. Bireylerin olduğu kadar üretim örgütlenmelerinin almış oldukları yerleşim kararları bu kapsamdadır. Bölgesel ölçekte gelişmişlik düzeylerinin farklılaşmasında ve diğer kentsel sorunların ortaya çıkmasında rol oynayabilmektedir.

Kentsel gelişme bakımından coğrafi çevre koşullarının elverişliliği büyümeyi hızlandıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal çevre bileşenlerinin sağladığı olanaklar yeterli ise, geçen zaman içinde yerleşimin nüfusu giderek artacak ve kent, sosyoekonomik açıdan organize bir mekân durumuna gelecektir (Karadağ, 2009: 36). Kentin kültürel kimliğinin belirginleşmesinde, ekonomik temellerinde, mekân örgütlenmesinde ve fiziksel görünümünde tarihsel süreçte şekillenen kent kültürüne ait unsurların yanında, kentin mekânsal örgütlenmesini etkileyen ve yönlendiren doğal çevre faktörlerinin rolü büyüktür.

1.2. Sosyo-Kültürel Değişme

Kentleşme, değişim ve örgütlenmeyi kapsayan bir toplumsal süreç olarak, nüfus birikimini, fiziksel ve sosyal yapılaşmayı, karmaşık toplumsal ilişkiler ağını, iş dallarının farklılaşmasını ve birlikten bireyselliğe geçişin, meydana getirdiği kendine has kültürel bir sistemin oluşumunu ifade eder. (Yahyağil, 1998: 108). Kentleşme sürecinde insanların içinde yaşadıkları doğayla, toplumla ve de birbirleriyle olan ilişkileri baştan aşağı dönüşmektedir. Bu bakımdan kentleşme, toplumsal değişim ile oldukça ilgilidir. Diğer bir ifadeyle kentleşme, toplumsal değişimin hem sonucu hem de nedeni olduğundan dolayı, kentlerde doğal ve kaçınılmaz olarak yaşanan fiziksel ve mekânsal değişimin kentlerdeki sosyo-kültürel değişimden ayrı tutularak değerlendirilmesi mümkün değildir.

Kentler, tarihsel süreçte sosyo-kültürel değişimleri biçimlendiren, ekonomik ve demografik açılardan farklı görünümlerdeki yaşam mekânları olmuşlardır. Öte yandan, kentlerin aynı zamanda, insanların çevresiyle arasındaki ilişkiyi biçimlendiren sosyo-kültürel bir olgu olması dolayısıyla da, bu mekânlar sadece yapıların oluşturduğu “yer” olarak değerlendirilemezler. Kentsel mekânların, toplumdaki kurumsal yapıların ve kültürel değerlerin ortaya çıkmasında ve bireylerin yaşam biçimine etkisi konusunda ayrı bir yeri vardır. Bu süreçte kent bir taraftan, içinde yaşayan bireylerin sahip olduğu değerleri dönüştürürken, diğer taraftan da dönüşen değerlerle kent yeni bir kimlik kazanmaktadır (Oğurlu, 2014: 281). Dolayısıyla kent, belli bir alandaki sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal yapılardan oluşan

mekânsal bir örgütlenme olması yanı sıra bütün bunların etkileşimlerinin nedeni ve de sonucudur (Doğan, 2002: 69). Aynı zamanda sosyal bir yapı olan yoğun nüfusa sahip kentsel yerleşim mekânlarında bireylerin birbirleriyle ve diğer toplumsal yapılarla kurduğu ilişkiler ağı, düşünce ve davranışlarda değişime neden olmaktadır. Toplumsal ilişkiler sistemine yansıyan bu dinamizm toplumdaki toplumsal değişimin belirgin nedenidir. (Yahyağil, 1998: 111). Bu nedenledir ki, kent kavramı, insanın davranışlarına yön veren ve düşüncesini şekillendiren bir toplumsal düzeni de belirtmektedir (Kavruk, 2002: 65).

Kentleşmeyi sadece yerleşim mekânlarının fiziksel olarak büyümesi ve yeni teknolojik gelişimleri ortaya koyan bir olgu olarak anlamak kentleşmeyi, endüstrileşme ve modernleşme sürecinin dışında görmek olacaktır. Oysa kentleşme süreci, diğer sosyal ve ekonomik süreçlerden bağımsız değildir. Nüfus yapısında dinamizm oluşturan ve genel olarak mevcut siyasal ve ekonomik düzene göre sosyal yapılanmasını biçimlendiren bir oluşumdur. Değişim süreçlerinde kentlerin eski kimliklerini yitirdiği veya farklılaştığı hatta başka kentlerle benzeştiği rastlanan durumlardır (Oğurlu, 2014: 277). Kentte eskiden bu yana yaşayanlarla birlikte, göçmenlerin, gelirleri, istihdam biçimleri, yerleşim örgütlenmeleri ve yaşadıkları konutlardaki farklılaşmalar yani maddi kültür unsurlarındaki değişimler hızla birbirini etkileyerek sosyal ve mekânsal dokuyu karakterize etmektedir. Kentsel mekân, içerdiği nüfus ve ilişkiler ağı ile büyüdükçe, kültürel yapısındaki belirgin özellik, gittikçe “çok kültürlü” olarak kozmopolit bir hale dönüşmektedir. Kent, artık çeşitli etnik, , kültürel ve mesleki toplulukları ve sosyo-ekonomik sınıfları içine alan “nüfus büyüklüğü”, “yoğunluk” ve “heterojenlik” özellikleri ile öne çıkan bir toplumdur (Wirth, 2002: 77-105). Kentin sosyo-ekonomik yapısıyla şekillenen sosyo-kültürel çevre unsurları, demografik niteliği, ekonomik yapı ve toplumun ihtiyaçlarını, gelenek ve göreneklerini, inanç sistemlerini içerir. Kentte yaşayanların demografik, kurumsal ve kültürel nitelikleri, kentte bütüncül bir kültürel yapının şekillenmesi açısından son derece önemlidir. Kent kimliğini oluşturan bu unsurlar doğal ve insan ürünü olan yapay bir çevreden temellenen unsurlar olarak düşünülebilir (Önem ve Kılınçaslan, 2005: 116).

Gelinen noktada kentlerde gerçekleşen yapısal dönüşümleri anlamlandırabilmek, kentin bütün çevresiyle ortaya koyduğu ilişkiler ağının incelenmesiyle mümkündür. Kentlerdeki değişimin yönünü anlama bakımından en önemli göstergeler; incelenen kente dair öne çıkan ekonomik işlevlerdeki değişim, bunun kentin maddi görünümüne yansımaları ve kendisini oluşturan toplumsal yapıdaki farklılaşma olarak ifade edilebilir. Bu açıdan çevresindeki bütün yer ve unsurların bir neticesi olan ve bunlarla etkileşimde

olan kentler, sosyo-ekonomik ihtiyaçlara cevap verecek biçimde gelişmelerini sürdürürler (Ullman ve Harris, 2002: 55). Kentlerin; sosyo-ekonomik, siyasal ve mekânsal dinamizmin gerçekleştiği yerler olması dolayısıyla da, bu yönlerden ortaya çıkan eşitsizliklerin kentsel çelişkiler biçiminde yansıdığı görülmektedir. (Akkoyunlu Ertan, 2007: 60). Kentleşme, ülkenin tümü üzerindeki değişimlerden, demografik hareketlerden, sosyo-ekonomik gelişim gibi önemli dönüşümlerden etkilenir. Bu açıdan kentin sosyo-ekonomik, idari ve siyasal işlevlerinin olduğu ve kentleşmenin aynı zamanda sürecindeki değişimi yansıttığı görülmektedir (Görmez, 1997: 11). Dolayısıyla, kentleşme bir ülkenin sosyo-ekonomik yapısında meydana gelen değişimlerin yaşandığı bir süreçtir. Kendisi süreçle beraber değiştiği gibi içerisinde yaşayan toplumun düşünce ve davranışlarında da değişimlere yol açmaktadır.

1.3. Sermaye Birikimi

Dünya genelinde izlene gelen ekonomik yaklaşımlar içerisinde Keynesyen ve ithal ikameci gelişme stratejilerinin getirdiği başarısızlık ve bunalımın yerini neo-liberal politikalara bırakması ve bu ortamda gelişen küresel anlayış çerçevesinde kent olgusu, değişim göstermiş ve sermayenin yeniden üretildiği mekânlara dönüşmüştür. Bu süreçte yükselen yeni değer “sermaye” olmuş ve sermayenin cazibe merkezleri olma yönünde kentler küresel ölçüde bir yarışın önemli birer aktörü haline gelmişlerdir (Duru, 2005: 72; Bozlağan, 2013: 63).

Kentlerin küresel pazar yapısı içinde önemli hale gelmesi ve rekabet gücünü sergileyebilmesi politikası; kent yaşam kalitesini artırma ve sermayedarları yatırım yapmaya kente çekme çabalarını arttırmıştır. Bu süreçte artık kentler, coğrafi sınırları aşan uluslararası ekonomik faaliyetlerin örgütlenmesinin mekânsal bir parçası haline getirilmektedir (Kiper, 2007: 78). Böylelikle kentler arasındaki rekabette özellikle küresel yatırımları ve sermaye akışlarını çekmek üzere yerel özelliklerini ve avantajlarını kullanma çabası başlamıştır. Bu şekilde gelişen algıda, cazibe merkezi olabilmek için kentlerin özgünlüğü anlayışı, dolayısıyla da kent kimliği kavramı ön plana çıkmıştır. Sermayeyi kalıcı olarak kente çekebilme için ucuz işgücü, enerji, hammaddeye ulaşım, üretim koşulları, kamu teşvikleri ve vergi indirimleri, nitelikli işgücü imkânları, asıl önemlisi özgün bir kent kimliğinin pazarlanması anlayışı önemli hale gelmiştir (İnce ve Dinçer, 2017: 637-638). Sermayenin, ülkenin genel ekonomik durumuna olumlu katkısı yanında kent ekonomisi açısından da önemli olması, sermaye birikiminin ekonomik büyümenin en önemli unsurlarından birini oluşturduğu gerçeğini oluşturmaktadır. Sermaye birikimi ve teknolojik gelişmenin birbirleriyle çok yakın etkileşimde bulunarak ekonomik büyümeye katkıda buldukları

genel olarak kabul görmektedir. Kentsel açıdan bakıldığında kentteki sermaye birikimi, kentin bütün üretim olanaklarıyla mal ve hizmet üretme kapasitesi olarak tanımlanabilir. Sermaye birikimi üretim faaliyetinin oldukça önemli bir unsurudur. Kentin değişik alanlarında yayılarak faaliyet gösteren üretim alanlarındaki bina, makina ve teçhizat gibi üretim unsurlarının yanı sıra altyapı unsurları ve bireylerin konut edinmeye yönelik yatırımları da bu kapsamdadır. Sermaye birikimi, genel olarak, üretim sürecinde yararlanılan fiziki varlıkların toplam değeri olarak kabul edilmekle beraber eğitim, sağlık, ar-ge harcamaları gibi fiziki olmayan varlıklar da sermaye birikiminin unsurları arasında yer alır. Ancak, fiziki olmayan varlıklarla fiziki varlıkların bir arada değerlendirilmesi ve özellikle fiziki olmayan varlıkların ölçülmesindeki güçlükler sermaye birikimiyle ilgili kapsamlı bir tahmin yapmayı engellemektedir. Tekeli, kentin sermayeyle ilişkisinin dört boyutta ele alındığını belirtir (Tekeli, 1988: 131). Öncelikle kent artı-değerinin oluşturulduğu bir üretim mekânıdır; ikinci olarak, toplumun mevcut biçimlenmesinin veya üretim tarzının tekrar üretildiği mekânken, kent altyapısıyla, ekonomik olarak mal ve hizmet üretiminde yer alan binalarıyla ve nihayet, meydana getirdiği kazançla toplumsal üretimin ve refahın paylaşılmasını, dolayısıyla sermaye birikimini gerçekleştiren bir mekândır.

Kentin ekonomik süreçlerle olan ilişkisini ortaya koyan kuramcılardan olan D. Harvey ise, kapitalist ekonomik sistem açısından sermaye olgusuna öncelik vererek kentsel mekânın organizasyonu sürecini incelemektedir. Harvey, kent girişimciliğinin belli bir seviyede kentler arası rekabeti zorunlu kıldığını, bazı kentlerin özel projelerin etkisi ile talihlerinin döndüğünü, projelerin kentleri “kapitalist gelişme disiplini ve mantığına yaklaştırmaya çalışan bir ‘dışsal zorlayıcı güç’ olarak iş gördüğünü” ve bu durumun alışveriş-ticaret merkezleri gibi yapıların seri üretimine neden olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kentleri çekici hale getirebilme adına kültürel açıdan veya tüketim merkezleri oluşturmak için yapılan yatırım ve yeni düzenlemelerin kısa sürede başka yerlerce de taklit edildiğini, rekabet avantajının çok da uzun ömürlü olmadığını belirtmektedir (Harvey, 2015: 434 vd.)

Harvey’e göre; kentleşme, artı-ürünün başka yerlere taşınmasına dayandığından, gelişimleri bakımından kapitalizm ile kentleşme arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kapitalistler için artı ürün elde etme çabaları artı değer elde etmek açısından gereklidir. Üretilen her artı ürün de yatırıma dönüştürülebilmelidir ki daha fazla artı değer üretilebilsin. Yatırımdaki süreklilik neticesinde, artı ürün elde etmeye yönelik üretimin, dolayısıyla sermaye birikimin, süresi boyunca ortaya konan para, ürün ve nüfus unsurlarına dayalı

oluşan ivme, kapitalizmin sınırlarında kentleşmenin takip ettiği büyümeye paralel bir yol izler (Harvey, 2008: 182) Literatürdeki bu saptamalar ışığında küreselleşmenin de bir neticesi olarak ortaya çıkan kentler arası rekabet anlayışı; kent yönetimlerini, piyasa anlayışı ile hareket etmeye olanak sağlayan girişimci kent politikalarına yönelmiştir. Bu sebeple yönetilen kentin rakiplerinden farklılaşarak öne çıkabilmesi, yeni proje yatırımları açısından cazip hale getirilmesi desteklenen bir politika haline gelmiştir. Geline süreçte “sermaye”, hem yönetsel hem de mekânsal anlamda kenti doğrudan ya da dolaylı olarak kontrol eder hale gelmektedir. Kentsel refahın artırılmasına dönük yeni ekonomik anlayışla, bir yandan kentin benzersiz kimliğinin korunması savunulurken diğer yandan kentte yeni projelere yer açarak sermayenin ihtiyaçlarına cevap verilmeye çalışılmaktadır.

1.4. Kentsel İşgücünün Yapısı

Ülkelerin teknolojik gelişimi, üretim sistemlerini değiştirmekte ve bu durum ise işgücü açısından uyum sorunları yaratmaktadır. Gittikçe artan nüfus dolayısıyla işgücüne yönelik istihdamda da sıkıntı oluşmaktadır (Güney, 2009: 135). Bu süreçte kentsel alanlarla kent dışı kırsal yerleşim alanları arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farkı gittikçe açılarak, fırsat eşitsizliği doğmakta, ortaya çıkan bu dengesizlik nedeniyle de daha cazip hale gelen kentlere doğru göç olayı yaşanmaktadır. Özellikle kırsal alanlarda yaşayan insanların yerlerini yurtlarını terk edip kentlere göç etmesinde çok çeşitli sosyo-ekonomik faktörler etkili olmaktadır (Gürbüz ve Karabulut, 2008). Nitekim kentlerdeki gelişimleri daha fazla olan sanayi ve hizmet sektöründeki işgücü ihtiyacı, bir cazibe unsuru olarak göç olgusunu hızlandırmıştır. Bu türden bir göç olgusunun nedenleri olarak; kentsel alanlardaki sanayi ve hizmet sektörlerindeki işgücü ihtiyacının yanı sıra, köylerde elde edilen ortalama gelirin kentlere oranla düşük olması, tarım dışı alanlardaki istihdamın yetersizliği, tarımsal üretimdeki zorluklar, parçalı ve küçük alanlı tarım topraklarının fazla olması, kent dışı alanlarda yaygın olan fiziksel ve sosyal eksiklikler ile ihtiyaç duyulan temel kamu hizmetlerine ulaşımındaki yetersizlikler gibi bir çok neden ileri sürülebilir (T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Kırsal Kalkınma Planı, 2010-2013: 17).

Kentleşme modernleşme yönünde bir değişim için de itici güç oluşturmaktadır. Kentsel alanlarda nüfusun artış hızına paralel sosyolojik bir dönüşüm de izlenmektedir. Bu kapsamda, kırsal alanlarda gözlemlenen geniş ve görece daha sıkı akrabalık ilişkileri kentlerde çözülmekte, çekirdek aile hâkim olmakta, bireyselleşme iş ilişkilerine de yansımaktadır.

Eğitimin ve mesleki uzmanlaşmanın önemi arttığı için eğilim buna yönelmektedir. Kamusal hizmetlerden yararlanma oranı ve yeni kamusal hizmetlere olan ihtiyaçlar gittikçe artmaktadır. Toplumsal talep ve ihtiyaçların organize bir gayretle dile getirilmesi cevap bulması ve çözüme kavuşturulması açısından sivil toplumun gelişmesini beraberinde gelmektedir (Kırsal Kalkınma Planı, 2010-2013: 18-19).

Türkiye’de yüksek nüfus artış hızına karşılık nitelikli işgücünün yetersiz kalması, ekonomik açıdan tasarrufların ve yatırımların istenilen düzede olmaması; ekonomik istikrarsızlığın ve istihdam sorunlarının ülkenin gündemindeki yerini hep korumasına neden olmaktadır. Ülkelerde işgücü kapasite kullanımının düşük olması, gelişmişlik düzeyiyle ilgili olmaksızın temel bir sorun ola gelmiştir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülke ekonomilerinde tarım sektörünün önemli bir yerinin olması nedeniyle işgücü sorunları daha da ağır bir yük oluşturmaktadır. İşgücünün, faal nüfusun bir kaynağı olması dolayısıyla niteliksel açıdan işgücü arzını değerlendirirken nüfustaki değişim ve özelliklerini ele almak gerekir.

Türkiye’de kentsel nüfus olarak ifade edilen, il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı 2015 yılında %92,1 iken, bu oran 2016 yılında %92,3’e artmıştır. Kırsal nüfusun (Köy ve beldelerde yaşayanlar) oranı ise %7,7 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK <http://www.tuik.gov.tr>; Yıllara ve Cinsiyete Göre İl / İlçe Merkezleri ve Belde / Köy Nüfusu, Genel Nüfus Sayımları - ADNKS).

Mevsim etkilerinden arındırılmış işgücü, 2017 yılı Kasım döneminde bir önceki yıl aynı dönemine göre 1 milyon 14 bin kişi artarak 32 milyon 23 bin kişi, işgücüne katılma oranı, %53,2 olarak gerçekleşti. İstihdam ise, bir önceki yıl aynı döneme göre 1 milyon 443 bin artarak 28 milyon 780 bin kişi oldu. İstihdam oranı geçen yıla göre %1,5 puanlık artış ile %47,8 olmuş, mevsim etkilerinden arındırılmış işsiz sayısı bir önceki yıla göre 429 bin kişi azalarak 3 milyon 243 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı 0,7 puanlık azalış ile %10,1 olurken, mevsim etkilerinden arındırılmış işgücüne katılma oranı ise bir önceki yıl aynı döneme göre 0,7 puanlık artış ile %53,2 olarak gerçekleşmiştir. Ekonomik faaliyete göre istihdam edilenlerin sayısı, tarım sektöründe 21 bin, inşaat sektöründe 35 bin, hizmet sektöründe 87 bin kişi artarken, sanayi sektöründe değişim gözlenmemiştir.

Temel İşgücü Göstergeleri (Mevsim Etkilerinden Arındırılmış), Kasım 2016 – Kasım 2017 (TÜİK)

	İşgücü (Bin)	Değişim oranı ⁽¹⁾ (%)	İstihdam (Bin)	Değişim oranı ⁽¹⁾ (%)	İşsiz (Bin)	Değişim oranı ⁽¹⁾ (%)	İşgücüne katılma oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	Tarım dışı işsizlik oranı (%)	Genç nüfusta işsizlik oranı (%)
2016 Kasım	31 009	0,4	27 337	0,3	3 672	1,4	52,5	46,3	11,8	14,1	21,8
Aralık	31 002	0,0	27 296	-0,1	3 706	0,9	52,4	46,2	12,0	14,2	22,5
2017 Ocak	31 220	0,7	27 539	0,9	3 680	-0,7	52,5	46,3	11,8	14,1	22,7
Şubat	31 340	0,4	27 691	0,6	3 649	-0,8	52,6	46,5	11,6	13,9	22,1
Mart	31 407	0,2	27 808	0,4	3 599	-1,4	52,7	46,6	11,5	13,6	21,7
Nisan	31 426	0,1	27 899	0,3	3 527	-2,0	52,6	46,7	11,2	13,3	21,7
Mayıs	31 476	0,2	27 948	0,2	3 528	0,0	52,7	46,8	11,2	13,3	21,7
Haziran	31 533	0,2	28 057	0,4	3 476	-1,5	52,7	46,9	11,0	13,1	21,6
Temmuz	31 667	0,4	28 152	0,3	3 515	1,1	52,8	47,0	11,1	13,2	21,4
Ağustos	31 759	0,3	28 360	0,7	3 400	-3,3	52,9	47,3	10,7	12,7	20,6
Eylül	31 885	0,4	28 500	0,5	3 385	-0,4	53,1	47,4	10,6	12,7	20,0
Ekim	31 910	0,1	28 637	0,5	3 273	-3,3	53,1	47,6	10,3	12,2	19,0
Kasım	32 023	0,4	28 780	0,5	3 243	-0,9	53,2	47,8	10,1	12,1	18,7

Kentsel yerlerde istihdam edilenlerin ekonomik faaliyet dallarına dağılımı ve kentsel yerler istihdamının sosyal politika açısından dikkati çeken bazı özelliklerini belirtmek gerekir. TÜİK'in istatistiklerine göre; 2017 yılı Kasım ayı itibarıyla, iktisadi faaliyet olarak toplam istihdam içinde en yüksek istihdamın "hizmetler" sektöründe" (%54.29) olduğu görülmektedir. Yine bu istihdam içinde çalışanların %68'inin "ücretli" veya "yevmiyeli" olarak çalıştıkları görülmektedir.

Kentsel yerlerde istihdam edilenlerin ekonomik faaliyet dallarına dağılımı (TÜİK)					
(Mevsim etkilerinden arındırılmış)					
(Bin kişi)					
Yıl	Toplam	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
2017	28780	5539	5470	2145	15626
Kasım	(%100)	(%19.24)	(%19)	(%7.45)	(%54.29)
15 + yaş eğitim durumuna göre işgücü durumu (TÜİK)					
(Bin kişi)					
	Okur-yazar	Lise altı	Lise	Mesleki veya Teknik Lise	Yüksek Öğretim
İşgücü	1110	16833	3228	3347	7414
İstihdam Edilenler	1054	15328	2847	2949	6467

İşsiz	56	1505	38 1	398	947
-------	----	------	---------	-----	-----

Ne eğitimde ne istihdamda olan 15 - 24 yaş grubundaki genç nüfusun bitirdiği eğitim düzeyi açısından 2017 yılı Ekim ayı göstergelerinde; bu yaş grubu toplamı: 1 1876 000 iken, ne eğitimde ne istihdamda olan sayısı: 2 862 000 (%24,1), oransal olarak bu sayının eğitim durumuna göre, dağılımına baktığımızda; Okur-yazar olmayanlar: %80,1; Lise altı eğitimliler: % 21,4; Lise: 19,0; Mesleki veya teknik lise: 25,7; Yükseköğretim: 34,5 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, İşgücü İstatistikleri).

Tüm bu veriler göstermektedir ki;

- Kentsel yerler istihdamında hizmetler kesimi diğer faaliyet kollarına nazaran daha yüksek bir iş gücü oranını göstermektedir.
- Kentsel yerler istihdamında çalışma çağı nüfus hâkimdir;
- Kentsel yerler istihdamında ücretli veya yevmiyelilerin oranı yüksektir:
- Kentsel yerler istihdamında ilkokul mezunlarının oranı yüksektir:
- Ne eğitimde ne istihdamda olanlar içinde en yüksek oran %80,1 ile okur-yazar olmayanlar gelmektedir.

Kentin nüfus yapısının içinde yer alan kentsel işgücü niteliğinin ekonomik gelişim faktörü olarak belirleyici bir fonksiyonu bulunmaktadır. İşgücünün niteliğinin zayıf olması veya istihdama ve verimliliğe yansıtılamaması olumsuz birtakım sonuçlara yol açmaktadır; Nitekim gerçekleşen hızlı kentleşmenin büyük ölçüde kırsal alanın kentlere göre dezavantajlı oluşundan kaynaklanması buna karşın kentlerin hızla artan nüfusu hazmetme kapasitesinin düşük olması kentte sosyal problemlere neden olmaktadır. Ayrıca kentsel nüfustaki hızlı artış, geleneksel yaşam biçimlerinin modern anlayış, değer ve örgütlenme

biçimlerine dönüşümünü geciktirmektedir. Bunda kamunun kentlerde sosyal uyumu sağlamaya yönelik sosyal destek hizmetleri için gerekli mekanizmaları yeterince kuramaması da rol oynamaktadır. Oysa var

olan iş gücünün niteliği ile ekonomik gelişme arasındaki güçlü ilişki bulunmaktadır ve kentsel politikaların belirlenmesinde ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleri öncelikli bir yere sahiptir.

Nüfus hareketlerindeki dinamizm nedeniyle gerekli mesleki nitelikten yoksun bireylerin kentlerde, genellikle düşük gelir karşılığında statüsüz geçici veya mevsimlik işlerde yoğunlaşması, farklı yörelerden gelen insanlar arasındaki kültürel çatışma ve uyum sorunları sıklıkla rastlanılan bir durumdur. Plansız fiziksel büyüme nedeniyle alt yapıdaki yetersizlikler, sağlıksız yerleşimler ortaya çıkarmakta, buna işsizlik ve yoksulluk da eklenince, dayanışma ve sosyal denetim gittikçe zorlaşmaktadır. Bu süreç kent yönetiminde söz sahibi olma adına demokratik katılım, kentsel altyapının düzenlenmesi ve yönetimi, çevre koruma gibi alanlarda da sorunlar oluşturabilmektedir. Kentlilik ve kent kimliğinin yeterince gelişmemesi, insanların yaşadıkları kente yönelik aidiyet duygusunun güçlenmesinin de önüne geçmektedir (Asan, Can ve Fazlıoğlu, s.10-11).

1.5. Teknoloji Kullanım Oranları

Teknolojik gelişmelerin kentleşme sürecinde varoluşsal bir etkisi ve önemi bulunmaktadır. Teknolojik üretim kentleşmeyi ve kentin yapısını değiştirmiştir. Geçimlik düzeyde yavaş ve tekil bir üretim biçiminden fabrikasyona yani hızlı ve seri üretime geçilmesi, göç, sosyal yapıda farklılaşma, yeni üretim anlayışının getirdiği iş bölümü ve uzmanlaşmada görülen artış ve çeşitlenme, sosyal hareketlilik hızlanması ilk başta sayılabilecek değişikliklerdir. Tabii bu değişimlerin günümüze kadar olumlu ve olumsuz açıdan kente yansımaları söz konusu olagelmıştır.

Teknolojideki hızlı gelişmeler, kentlerdeki yapay fiziksel görünüm üzerinde etkisini hızla göstermiştir. Yapı teknolojisinde betonun ve çelikten yararlanılması, ulaşım araçlarının gelişerek gittikçe yaygınlaşması, toplu ulaşım ağlarının, metro ve diğer yeni yolların inşa edilmesi, modern kentin görünümünde belirleyici faktörler olmuştur. Modern kent, teknolojiyi yoğun olarak kullanan, böylelikle daha hızlı ve de daha kalabalıktır. Buna karşılık,

ekonomik ve kültürel faaliyetlerin kentte yoğun olarak yaşanması ise, kentin tarihi kadar eskidir. Bu açıdan kentler, tüm toplumun kültürel sisteminin izlerini taşır. Öte yandan, ülkenin teknolojik ve ekonomik gelişme düzeyi ile kentlerin toplumsal ve ekonomik yapısının özellikleri arasında yakın bir ilişki vardır. (Ökmen, 2003: 258-259).

Teknoloji'nin kent ile olan ilişkisi; bilimsel kural ve tekniklerin kentsel problemlerin çözümüne yönelik olarak uygulanması bakımından da önem arz etmektedir. Üretimden, istihdamda, altyapıdan bilgi yönetimi ve transferine, eğitimden, eğlence, enerji yönetimi, çevre kirliliği kontrolüne, güvenlik, haberleşme, etkin vergi tahsili, ulaşımın koordinasyonu, kent içi trafik, materyal ve insan kaynaklarının etkili kullanımı alanlarına ve bunlar dışında daha birçok alanda etkisi olan bir unsurdur. Teknolojiyi kullanma imkânlarının varlığı, güncel ve yaygın bir şekilde kentte yer bulması kentsel üretimden tüketime kentli refahına dair oldukça geniş bir alanda etkisini göstermektedir.

Teknolojinin toplumsal etki ve sonuçları farklı farklı gelişse de, özellikle iletişim teknolojisinin etkisi oldukça hızlı, sürekli ve sarsıcı sonuçlar doğurmaktadır. İletişim teknolojilerindeki değişimler bir taraftan kentsel yaşama dinamizm kazandırarak ritmini hızlandırmakta ve kültürel çözülmeye neden olmakta; öte yandan ise küreselleşmenin etkisiyle gelişmiş batı kentlerindeki kültürel bölünme kentlerimize aktarılmaktadır (Hayta, 2016: 180). Teknoloji, toplumsal ve ekonomik örgütlenmeleri kapsayan bir alan olarak, elde edilen teknik bilginin yaşamın her alanına nüfuz etmesine neden olmaktadır. Teknolojinin gelişmesi sonucu ortaya çıkan endüstriyel üretim, ihtisaslaşma ve üretim yerlerinin mekânsal farklılaşmasını ortaya çıkarmıştır. Endüstri toplumu giderek kendi farklılaşmış kurumlarını oluşturmuştur. Ulaşım ve haberleşme teknolojisindeki gelişmeler yeni örgütlenme biçimlerini, enformasyon çağını başlatmış ve bilgi toplumunu yaratmıştır. Zaman ve mekânda esneklik sağlanmıştır (Keskin ve Diren, 1994: 225-226). Öyle ki, bilgisayar, internet gibi bilişim teknolojilerinin gelişmesi sermayeye, geçmiş tüm zamanlardan çok daha öte bir dinamizm kazandırmıştır. Gelişen teknoloji ile küreselleşme hayat bulmuş, mekân sınırlaması olmaksızın, yatırım tercihleri ve pazarlama stratejileri açısından bütün dünya bir pazar haline gelmiştir. Bilişim teknolojileri sayesinde sermaye transferi son derece kolaylaşmıştır. Bir anlamda sermayenin ulusal niteliği ortadan kalkmıştır. Bunun olumlu sonucu olarak ise, en uygun yatırım tercihlerinin belirlenmesinde sağladığı kolaylıkla verim ve kârlılıkla artışı mümkün kılmasıdır.

Kentleşme hareketlerinin sosyo-ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik boyutları bulunmaktadır. Sanayi ve kentleşme arasında determinist bir ilişki söz konusudur. Sanayinin gelişip modernleşmesi için gerekli nitelikte eğitilmiş işgücü ancak kentlerde bulunabilir. Diğer taraftan büyük ve uzmanlaşmış işletmelerin ihtiyacı olan altyapı ve hizmetlere yine

kentlerde ulaşılabilir (Fukuyama, 1999: 103). Yeni teknolojilerin gereği olarak, emek talebi büyük ölçüde artsa bile "vasıfsız emek" yerini üretimde eğitimin ve niteliğin öneminin artmasının sonucu olarak "nitelikli emeğe" bırakmaktadır. Emeğin nitelikli hale gelmesi ile toplumun bilişim teknolojileri konusundaki yetkinlik düzeyi, üretim teknolojilerinden tüketim tercihlerine kadar pek çok alanda belirleyici bir veridir. Nitekim bilgisayar ve internet kullanımı 2017 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %56,6 ve %66,8 olmuştur. Bu oranlar 2016 yılında sırasıyla %54,9 ve %61,2 idi. Bilgisayar ve İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde % 65,7 ve %75,1 iken, kadınlarda %47,7 ve %58,7 oldu. Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre 2017 yılı Nisan ayında hanelerin %80,7'si evden İnternete erişim imkânına sahip oldu. Bu oran 2016 yılının aynı ayında %76,3 idi. İnternet üzerinden kişisel kullanım amacıyla mal veya hizmet siparişi veren ya da satın alan 16-74 yaş grubundaki bireylerin oranı %24,9 oldu. Önceki yıl internet üzerinden alışveriş yapanların oranı ise %20,9'du (TÜİK).

Bilişim teknolojisindeki gelişmeler ve bunun kentsel hizmetlerde kullanılması değerli bir kentsel gelecek tasarımına da imkân vermektedir. Kentin yeni teknolojilerle donatılmasındaki beklenti; mekânlar, yollar, enerji hatları ve benzerlerinden oluşan kentsel altyapıdan daha etkin ve verimli yararlanılmasıdır. Yapay zekâ, veri toplama ve işleme hizmetleri ile gelişen iletişim becerileri, kentte yaşam için ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan daha sağlıklı ve sağlam bir zemin oluşturulmaktadır. Yeni teknolojik uygulamalarla nüfus hareketleri, trafik, güvelik, hava durumu, nakliye, hava ve su kirliliği, gürültü ve otopark, güneş enerjisi, şebeke suyu, atık su ve enerji iletim ağları, toplu ulaşım hizmetlerinde otomatik geçiş ücreti etiketleri gibi kentle ilgili birçok konuda yeni hizmetler üretilebilir hale gelmektedir. Geliştirilen teknolojiye dair yeni uygulamalarla kentte yaşam daha da kolaylaştırılırken kentin yerel hizmet odaklı hale gelmesi sağlanmaktadır.

Öte yandan, teknolojik gücün simgesi haline gelen kentlerde, insanoğlunun teknolojiyi kullanarak oluşturduğu yeni ve modern yaşam biçiminin getirdiği konforun yanı sıra, gelişen teknolojilerin ve sanayinin daha çok tüketime neden olduğu, bunun ise doğanın kendini yenileme gücüne zarar vererek doğayı daha fazla kirletip yok ettiği gibi bir algı da bulunmaktadır. Bu olumsuz algıda doğruluk payı olmakla birlikte doğayı koruyup geliştirmede yine teknolojiden

yararlanılacağı hususu göz ardı edilmemelidir. Teknolojinin sunduğu olanakları, çevre dostu, çevreye zarar vermeyen ve doğal kaynakları tüketirken rasyonel ve israfa yol açmadan kullanma gereği doğrultusunda “alternatif ve temiz teknoloji” ile değiştirmek gerekecektir (Alağöz, 2011: 43-52). Bu yeni anlayışta, koruyucu ve geliştirici planları daha etkin ve verimli uygulamak üzere teknolojiyi doğru planlamak gerekmektedir. Kentsel topluluğun yeniden biçimlenmesi, yaşam kalitesinin yükselmesi ve daha yüksek etkinlik için yeni potansiyeller yaratılması teknoloji ile sürdürülebilirliğin harmanlanması açısından önemlidir.

2. Kentte Gelecek Perspektifi ve Kent Vizyonu

Kent vizyonu, kentin kimliğini ortaya koyarak onun geleceğine yön verecek, gelişimini şekillendirecek bir modeli planlamaktır. Öncelikle kent, ortaya koyduğu vizyona ilişkin olarak altyapısı uygun olan ve geliştirmeyi düşündüğü üretim konularını belirlemelidir. Küresel gelişmişlik standartları ölçüsünde kentin eksikliklerinin ve ihtiyaçlarının neler olduğunu, halkın yerel idarelerden neler beklediği gibi konuları tespit ederek geleceğe yönelik somut ve gerçekçi adımlar atmaya içerir. Bu çerçevede kentin sosyal yapısının profilini belirlemeyle işe koyularak fiziki yapısı konusunda öncelikli sorunları ele almak gerekir. Sorunların ve bunlar çözmede işleri kolaylaştıracak güçlü yönlerin doğru bir biçimde saptanmasıyla belirlenen hedeflere odaklanılmasını ve yönlendirilmesini sağlayan bir araç olarak kentsel vizyondan yararlanır. Bu vizyon, kentin gelecekte ulaşmasının istendiği hedeflere yönlendirir. Kentin geleceğinin bu günden öngörülmesine yönelik çabaları içerir. Bu konuda tarihsel süreçte gelişen kentin üzerinde yer aldığı demografik yerleşim biçimleri, fiziki ve kültürel çevreyle şekillenen değerler ve insan ilişkileri, maddi ve kurumsal yapılar kentsel vizyonu belirlemede temel belirleyicilerdir. Kentin vizyonu, orada yaşayan insanların talep ve beklentilerini karşılayacak, hatta beklentileri de aşacak bir düzeyde küresel hedeflere yönelik olmalıdır. Bu bakımdan ilgili tüm unsurları bir araya getirerek gelecekteki kentin resminin çizilmesi ve bunun gerçekleştirilmesi noktasında proje ve stratejilerle ortak adımlar atılması süreci gerekir. Bundan sonra atılacak adımlara yönelik nitelikli insan yetiştirmek amacıyla eğitimde içerik ve yöntemler açısından zorunlu değişim sağlanmalıdır. Üretilen mal ve hizmetin niteliği ve bunun tatmin edici biçimde karşılanması elbette son derece önemlidir. Ancak unutulmamalıdır ki, ürünün değil müşterinin kalıcılığının öne çıktığı, ürün ve üretimde taklidin son derece yaygınlaştığı bir zamanda yaşamaktayız. Bu nedenle aynen işletmeler gibi rekabette öne çıkma adına kentler de yenilikçi olmak zorundadır. Toplumsal

hayatın tüm yönleri kentsel yenilikçiliğin hedefi olmak durumundadır. Ancak diğer yandan kentin rakiplerinde üretilen mal ve hizmetlere ek olarak ya da üretimdeki bilgiyi kendine ait değerlerle harmanlayarak yeniden üretmesi gerekmektedir. Bu anlamda yenilikçi olabilme başarımlıdır.

Kentte yenilikçi olmanın, fark yaratan yanı vardır ki o da kentsel mekânı geliştirirken eski ile yeniye harmanlamak gereğidir. Bu kapsamda kentsel mekânın düzenlenmesinde; kentin tarihi geçmişine, kültürüne ve geleneğine gereken önemi vermeden izlenecek bir hareket tarzı bir anlam taşımayacaktır. Bir kentte geliştirilen projelerde vatandaşlar için ekonomik gelişme, istihdam ve adaletli gelir dağılımı yaratmak son derece önemlidir. Yaşadığımız kenti, rekabette avantajı hale getirmeye çalışırken bu hedefleri göz ardı etmemek gerekir.

Kent, sermaye birikimini sağlayarak gelişen kalıcı ve sürdürülebilir bir üretim mekânına dönüşmelidir. Gelişmiş, modern kent kimliği ve öne çıkan karakteristik üretimine kent yönetimi, üniversiteler, ar-ge merkezleri ve sınaî işletmeler işbirliği yaparak katkı sunmalıdırlar. Kentsel vizyon kapsamında rekabette öne çıkan nitelikli ürün ve hizmetlerin küresel pazarlarda sunulabilmesinin önü açılmalıdır. Bu üretimin ulusal ve uluslararası pazarlarda yer bulabilmesi için ihtiyaç duyulacak gerekli alt yapı, borsalar, iletişim ağ ve merkezleri, muhasebe, sigorta ve ar-ge firmaları, danışmanlık şirketleri, lojistik firmaları, tasarım ofisleri ile farklı sektörlerle ait dış ticaret kuruluşları gibi unsurlar uluslararası rekabette varım diyebilen bir kentte faal olmalıdır.

3. Kentin Ekonomik Yaşamında İşlevsel Yatırım Alanları

Kentte üretilen bilginin organize yapılar aracılığı ile yaygınlaştırılması ve pazarlamasını sağlamada özellikle, üniversiteler, ar-ge ve yenilik merkezleri, sanayi kuruluşları, teknoparklar, iletişim altyapısı ve okullaşma oranı, eğitim kalitesi ve tüm bunların kentin üretim ihtiyacına cevap verebilme kapasitesi bu süreçte etkili olan mekanizmalardır. Bu faktörler açısından daha hareketli ve gelişmiş nitelikleri bulunan kentler, rekabet sürecinde öne çıkmaktadırlar.

3.1. Kentin Eğitim Organizasyonu ve Üniversiteler

Kentteki eğitim kurumlarının kentin ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamaya uygun olarak örgütlenmesi ve yaygınlaştırılması yetişmiş insan gücü kapasitesini belirleyen önemli bir işlev görmektedir. Yenileştirici ve dönüştürücü işlev gören nitelikli insan sayısı kentin üretim ve gelişme potansiyeli açısından

etkili bir faktördür. Bu bakımdan kentte nitelikli insan yetiştirmeye dönük bütün eğitim kurumlarının çabaları ve başarısı kentin sosyo-kültürel yapısına olduğu kadar verimliliğine ve ekonomik gelişmişliğine de ciddi katkı sağlayacaktır. Bunlar içinde özellikle üniversitelerin buldukları kente katkısı, oldukça geniş olup; finansal ve istihdama yönelik ölçülebilir etkilerinin yanında, kentin sosyo-kültürel yaşantısına sağladığı katkı açısından da öne çıkar (Sürmeli, 2008: 21).

Üniversiteler; içinde kuruldukları toplumda verimliliğe, istihdama, refaha ve bütün olarak ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmeye sağladığı katkılar nedeniyle, gerek bireysel gerekse toplumsal açıdan büyük önem taşımaktadırlar (Görkemli, 2011: 29). Üniversitelerin yeni kurulduğu özellikle küçük kentlerde mekânsal olduğu kadar sosyo-ekonomik anlamda hızlı ve keskin bir dönüşüm yaşanmaktadır. Tarihleri boyunca sosyo-ekonomik dinamiklerin belirleyici olduğu kentler buna bağlı olarak sanayi, kültür, turizm, moda, sanat, din, küresel, spor vb. nitelikleriyle öne çıkmış ve bu temellerdeki uygulamalarıyla karakterize olmuşlardır. Bu kapsamda ülkemizde kenti karakterize eden yeni bir dinamik olarak “üniversite kenti” olgusu gelişmiştir. Kentsel gelişimin önemli bir etkeni olarak üniversiteler temel aktör olarak ele alınmış ve kentlerimizde en az bir üniversite kurulmuştur. Bu çerçevede özellikle küçük kentlerde kurulan üniversiteler kentleşme ve kentleşme sürecinde temel belirleyici bir rol üstlenmişlerdir (Ergun, 2014: 219).

Üniversiteler, kuruldukları kent ve bölgeye genel olarak; yetişmiş insan gücü, akademik bilgi üretimi, araştırma geliştirme ve sosyal hizmetler konularında işlev görmektedirler. Son yıllarda özellikle; bilgi temelindeki inovasyon, teknoloji transferi, bilgi üretimi ve bilgi altyapısı sunma ve çevresel katkı gibi çalışmalara odaklanmaktadır (Sürmeli, 2008: 15). Bununla beraber üniversiteler, sahip oldukları bütçeleriyle yapmış oldukları harcamaları hem de istihdam etmiş oldukları personel ve öğretim verdiği öğrencilerinin harcamalarıyla bölge ekonomisinde önemli bir dinamik oluşturmaktadırlar. Üniversitelerde çalışan insan kaynaklarının ve öğrencilerin kentteki harcamaları, kent ekonomisinin canlanmasında büyük öneme sahiptir. Ayrıca üniversiteler, buldukları kentin sanayi sektörüyle yaptıkları işbirliklerinde, ürettikleri bilgi birikimini sanayi kuruluşlarına aktararak, sanayi sektörünün etkinliğinde ve verimliliğinde rol oynamaktadırlar (Ceyhan ve Güney: 2011: 183-184, 204)

Üniversitelerin kentlerde yarattığı sosyo-ekonomik canlılık, kentsel gelişim üzerinde etkili olmaktadır (Görkemli, 2011: 30; Kaşlı ve Serel, 2008: 100). Üniversitelerin var oldukları kent ve bölge açısından sağladıkları yararlar elbette tek taraflı değildir.

Buldukları kent ve bölge de ilgili tüm unsurlarıyla üniversitelerin gelişmesine katkılar sağlamaktadır. Üniversitelerin eğitimle ilgili amaçları arasında evrensel değerleri özümsemelerini ve rasyonel düşünebilme yetisini kazanmış bireyler yetiştirmek hedefi yanında üretilen akademik bilginin içinde buldukları kentle, toplumla bölüşülmesi de bulunmaktadır. Ayrıca üniversiteler, gerek çalışan gerekse öğrenim gören insan kaynaklarının sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları harcamaları sayesinde kuruldukları kentlerde üretim yapan farklı sektörler için ciddi oranlarda talep yaratarak kent ekonomisine önemli ölçüde maddi kaynak oluşturmaktadırlar (Gültekin vd., 2008: 264). Üniversitelerin, insan potansiyeli ile oluşturdukları ekonomik talep kentlerin imarından, yerleşim yapısına, konut ve arsa fiyatlarına varıncaya kadar geniş etki göstermektedir. Üniversitelerin kuruluşundan itibaren kampüs çevresindeki alanlar ekonomik çekim merkezine dönüşmekte ve kentin gelişimi yönünden büyük değişim görülmektedir (Ökmen, 2001: 259).

Üniversitelerin yol açtığı gelişim birimlerinin uzandığı tüm alanlarda görülmektedir. Nitekim kentleşmenin zayıf kaldığı bölgelerde kurulan fakülte, enstitü ve yüksekokullarla da, buldukları bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini yükseltmede önemli işlevler görmektedirler. Üniversiteler, gerek bütçe harcamaları, gerekse personel, ziyaretçi, öğrenci harcamaları ve bilgi paylaşımı ile bölgelerindeki, birçok sektöre dinamizm kazandırmaktadırlar. Aslında üniversitelerin bölge ekonomisine etkilerinin, ölçülebilenin çok daha üzerinde olduğunu söylemek yanlış olmaz.

3.2. Turizm

Turizm, farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip toplumların karşılıklı iletişimine, çeşitli bilgi, görgü, gelenek ve kültür seviyeleri arasındaki etkileşimine ve sonuçta toplumsal yapıdaki, kültürel anlayışların ve toplumsal davranış kalıplarının giderek değişimine yol açan toplumsal bir olaydır (Özdemir, 1990a: 101). Turizm, potansiyeli olan bölgelerde ekonomik gelişmeyi ve kentleşmeyi hızlandırıcı etki yapmaktadır. Kentsel gelişmeye yönelik turizmden beklenen ekonomik fayda için yalnızca turizm kaynaklarının o yerde bulunması yeterli değildir. Bir bütün olarak ulaşımından çevreye, altyapıdan konaklamaya, organizasyon, tanıtım ve bu kapsamdaki tüm faaliyetlerin ciddiyetle ele alınmasını ve geniş çaplı yatırımlar yapılmasını gerektirir.

Turizm, dünya genelinde ağırlıklı olarak özel sektör eliyle yürütülmesine rağmen, bu sektörün olumsuz etkilerini giderecek veya ortaya çıkmamasına yönelik önlem geliştirecek toplumsal bir mekanizmaya ihtiyaç vardır. Özel sektörün karşılayamayacağı veya üstesinden gelemeyeceği altyapı düzenlemeleri ancak

kamu kurumları tarafından yerine getirilebilir. Bunları yapabilecek kurumlar, merkezi yönetimin ilgili kuruluşları ve yerel yönetimlerdir (Dede ve Güremen, 2010: 48). Ancak bu konuda sürece uygun strateji geliştirmekte yetersiz kalınması nedeniyle gerçekleştirilen plansız ve yanlış uygulamalarla sadece turist sayısının ve turizm gelirlerinin hedeflenmesi, turistik yörelerin özellikle çevre sorunlarıyla karşı karşıya kalınmasına yol açmıştır. Kısa sürede turizm etkisiyle nüfusu katlanarak artan bölgelerde, trafik, plansız yapılaşma, altyapı gibi kentleşme sorunları ortaya çıkmıştır. Kent yönetimleri kendilerine verilen imar planlama yetkisini bu bölgelerde etkin bir şekilde kullanamamakta ve yapılaşma dengeli bir şekilde gelişmemektedir.

Kent yönetimlerinin genellikle altyapı sunma ve tesis işletme biçimindeki geleneksel işlevlerinin yanı sıra turizmin sektöründeki değişik aktörleri koordine etme, tanıtım, fuar, festival vb. etkinliklerde, strateji ve planlamalarda söz sahibi olma, turizmin olumsuz etkilerinden doğal ve kültürel mirası koruma gibi işlevleri bulunmaktadır. Ne var ki, özellikle turizme elverişlilik açısından öne çıkan ancak mali açıdan yetersiz olan ilçe ve belde belediyelerinin turizm alanındaki etkinliklerinin sönük kalmasına neden olmaktadır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, turizmin kent ekonomisine katkılarını, önemini ortaya koyarak bu konudaki rollerinde daha etkin olmalarını sağlamak amacıyla çevreye ve kültürel mirasa olan olumsuz etkilerin azaltılması ve turizm açısından sürdürülebilirliğin sağlanmasında kent yönetimlerine önemli görevler düşmektedir. Özellikle turizm alanında potansiyeli bulunan kentlerde turizmin geliştirilmesi ve verimli hale getirilebilmesi, sözü edilen bu işlevleri etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yeni yatırımları içeren geniş kapsamlı planlama çalışmaları yapılması gerekmektedir.

Turizm faaliyetleri, hizmet yoğun bir sektör olarak pek çok ekonomik faaliyeti de canlandırmaktadır (Keskin, 2016: 148). Turizm talebinin artmasına paralel olarak yatırımların hızlanması, kente dair değerlerin tanıtılıp yaygınlaştırılmasına paralel olarak kent ekonomisinde katma değer etkisinin bulunması, kentsel gelirleri artırıcı rolü ve iç fiyatlar üzerindeki etkileri, istihdam etkisi, sektörler üzerine etkisi, altyapıya etkileriyle ulaştırma, haberleşme, güvenlik, sigorta, bankacılık, ticaret vb. sektörlerin gelişimine ve turizm ile ilgili yeni faaliyet türlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Bütün bunlar turizmin olumlu ekonomik etkilerini oluşturmaktadır. Turizmin olumsuz etkilerini ise; ürün ve hizmet fiyatlarının, arazi ve konut fiyatlarının yükselmesi, yaşam maliyetinin yükselmesi, temizlik ve sağlık sorunları, alt yapı bakım ve ulaşım maliyetinin yükselmesi, sosyo-kültürel yapıyı

aşındırması, istihdamın mevsimsel turizm riski altında olması, plansız büyüme ve çevreye olan tahrip edici etkisi gibi sorunlardır.

Sürdürülebilir bir anlayışla ele alınması gereken turizmin gelişimi için, karar alma ve uygulama düzeyinde kent yönetimlerinin önemli sorumlulukları bulunmakta ise de bu konuda turizm potansiyeli bir bütün olarak değerlendirilerek, merkezi yönetim ve kent yönetimleri arasında projeler geliştirilmesi, mali işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanması, gerekli görülmektedir. Bu çerçevede, konaklama kapasitesi, yetmiş personel, reklam, tanıtım ve pazarlama, yerel halkın bilinçlendirilmesi, esnafın müşteri memnuniyetini gözeten hizmet kalitesinin artırılması, turizm operatörleri ve seyahat acenteleriyle işbirliği gibi alanlarda yerel yönetimlerin zayıf kaldığı görülmektedir. Turizm potansiyelinin bulunduğu yerel yönetim bölgelerinde; merkezi idarenin de desteğiyle yerel yönetimlere dinamik hizmet kapasitesi yeteneği kazandırılarak özel sektör, yerel halk, sivil toplum örgütleri ile birlikte başta kendi yerel ekonomilerine olmak üzere bölge ve ülke ekonomisine bu alandaki katkılarını arttırmaları müşterek bir sorumluluk gereğidir.

3.3. Organize Sanayi Bölgeleri

Sanayinin gelişmesiyle birlikte bugünkü gelişmiş ülkeler sanayilerini en uygun şekilde destekleyebilmek amacıyla sanayi işletmelerini ortak bir alanda toplama politikasını belirlemişlerdir. Böylelikle uygun kentleşme ortamını sağlamak, işletmelere daha etkin üretimde bulunabilecekleri yerler sağlamak ve işletmelerin birbirleri ile arasındaki ilişkilerinden faydalanmak temel hedefleri arasında olmuştur (Cansız, 2010: 16). Bu hedefler çerçevesinde organize sanayi bölgeleri, sanayinin çevreye olan olumsuz etkilerini gidermek amacıyla, sanayi yatırımlarının uygun alanlarda oluşturulmasına yönelik, bakanlık ya da belediyelerce düzenlenen ve nazım imar planlarında sanayi yatırım alanı olarak düzenlenen araziler olarak tarif edilmişlerdir. Bu bölgelerin sadece sanayi alanı olarak tahsis edilmesi ve sanayi harici başka bir amaç için kullanılmaması, diğer yatırım alanlarından farklı olan yönüdür. Bu konudaki çalışmalarda sanayinin kentleşme açısından konumunun belirlenmesinde Organize Sanayi Bölgeleri'nin "iyi bir çevre düzenleme aracı" olduğunu ortaya koymaktadır (Özdemir, 1990b: 19-20).

Kentsel gelişim çizgisinde sağlıklı bir kent ortaya koymak ve sanayi'nin kentle olan ilişkisini düzenleme noktasında önemli bir işlev gören Organize Sanayi Bölgeleri, bölgesel dengesizliklerin giderilmesinde ve sanayileşmenin ülke genelinde yaygınlaştırılmasında da son derece önemli bir rol üstlenmektedir (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2002: 21). Bu kapsamda, gerek

yatırımcıya gerekse ülke ekonomisine önemli katkılar yapmaktadır. İşletme sahipleri, planlı bir şekilde mevzuata uygun olan bu sanayi alanlarına yatırım yaparak maliyetlerini azaltma yolunu seçerken, bölgede yaşayan kişilere önemli bir istihdam olanağı sunmaktadır. Yol açtığı gelişmeyle hem ekonomik anlamda hem de çevresel anlamda olumsuzlukları gidermektedir. Bu bölgelerde, sanayi yatırımı yapacaklar, uygun arsa başta olmak üzere diğer gerekli imkanlara kolaylıkla ulaşabildiği gibi, sanayi bölgesi ile konut alanları arasında mesafe konmaktadır. Ülkenin ekonomik kalkınma ve kentsel gelişimi açısından bulunduğu cazip alanlarla, dengeli bir bölgesel kalkınmayı, kalite ve verimde artışı sağlamaktadır. Bununla birlikte küçük işletmelere de büyüme fırsatı sunmaktadır. Nitekim sanayi bölgelerinde yer alan işletmelerin uluslararası alanda başarılar yakalaması ihracatta ülke ortalamasının üzerine çıkması bu konuda dikkati çeken önemli bir noktadır (Cansız, 2010: 16).

Gerçekleştirilen uygulamalara bakıldığında görülen o dur ki; bölge ve kent ekonomisinin gelişiminde son derece önemli olan Organize Sanayi Bölgeleri, kentsel sermaye birikiminin muhafazasında, optimum mal ve hizmet üretiminde, yerel sanayinin gelişmesinde ve sanayi kuruluşlarının aralarında işbirlikleri oluşturmada büyük fırsatlar yaratmaktadır. Diğer taraftan kentteki sanayi kollarının gelişmelerine uygun alt yapı hazırlanmasında ve bölgeler arasındaki fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasında başvuru bir yöntem olagelmıştır. (Dinçer ve Özasan, 2004: 13). Dolayısıyla, gelinen noktada sanayi bölgeleri kuruluş amaçlarına yaklaşmış, ticaretin belirli bölgelerde daha yoğun yaşanmasını sağlamış, işletmelerin ticaret hacimlerini yükselterek ekonomiye faydalarını arttırmış ve de önemli bir istihdam kaynağı olmuştur. Ayrıca tüm bu olumlu yönleriyle kentsel refaha da önemli katkı sağlayarak kentsel ekonomide talebin ve buna yönelik şekillenen hizmet arzının niteliğini arttırmış ve kentsel gelişmenin önünü açmıştır.

3.4. Ulaşım

Kentlerin sosyo-ekonomik ve fiziki gelişimi üzerinde önemli bir yeri olan ulaşım sistemleri kent içi hareketliliğe ve zamanın etkin kullanımına ciddi katkı sağlayarak kentin sosyo-ekonomik yapısını etkilemektedir. Gelir seviyesindeki artışa paralel olarak gelişen toplumsal hareketlilik, ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler, dış ticaretin kolaylaşması, otomobil edinmeyi kolaylaştırıcı krediler gibi uygulamalarla dolaşımdaki araç sayısının gittikçe artması, konut alanları ile ticari faaliyet merkezlerinin alanlarının mesafenin açılması gibi faktörler; yolcu taşıma ücretleri, yolculuk zamanı, ulaşım konforlu güvenli yolculuk, sefer periyotlarının sıklığı, vb. hizmet standartlarına

bağlı olarak kentsel ulaşım talebi artmaktadır (Akbulut, 2016: 340).

Ulaşım sistemlerinin kent içindeki yayılımı; kullanılan ulaşım teknolojileri, seyahat hızları ve kapasiteleri bakımından, kentsel biçimin tanımlanması ve ekonomik gelişmelerinde çok önemli bir rol oynar. Bu sayede kentlerin küreselleşme olgusundan soyutlanması mümkün görünmemektedir. Kentler, gelişmelerinin merkezine oturarak kurdukları ulaşım ağlarıyla küreselleşmeden etkilenmektedirler. Aynı zamanda küresel ekonomiyle ilişki kurabilmenin etkili araçları arasında kentin sahip olduğu ulaşım kanallarının çeşitliliği yer almaktadır. Küresel kentlerin, hava, kara ve deniz yolu ulaşım ağlarının merkezinde yer alması, her türlü üretim faaliyetlerine yoğun bir dinamizm katmaktadır. Küreselleşme sürecindeki kentler, gittikçe yerleşim mekânı karakterinden çıkarak mal ve hizmet üretim merkezleri haline dönüşmektedirler.

Ulaşım, aynı zamanda yer seçiminde kentsel hizmet alanlarına erişebilirlik açısından etkili olan temel etkenlerdendir. Nitekim kentin büyümesi, ulaşım ağlarının etkinliği etrafında gelişmektedir. Ekonomik açıdan belirleyici bir faktör olarak aynı zamanda yer seçimin önemli unsurlarından biridir. Konumun bir gayrimenkul'ün seçimindeki önemli rolü dolayısıyla bir kentsel alan içindeki konut fiyatları ulaşım maliyetleri açısından etkilenmektedir. Kentin fiziksel mekânları arasındaki erişim standardı, bu ulaşımın maliyeti ve süresi ile ölçülebilir. Getireceği ekonomik fayda nedeniyle ulaşım sistemlerine yapılacak yatırım tercihi de önemlidir. Kent yönetimlerince tercih edilecek sistem, modern birey için daha da bir önem kazanan erişim zamanındaki tasarruf, merkezi durak ve istasyonlar etrafındaki kentsel gelişim, hareketliliğin getirdiği istihdam ve gelir düzeylerindeki artış gibi etkilerle kentin ekonomik faydasını şekillendirecektir. Ulaşımın kentsel rantlar üzerinde de belirleyici etkisi bulunmaktadır. Ulaşımın merkezinde yer alan alanlarda yoğun istihdam görülmektedir. Ayrıca merkeze yakınlık gayri menkul değerlerini arttırıcı ulaşım maliyetlerini de azaltıcı etki yaparak rant oluşturmaktadır. Kentsel mekânın kullanımındaki farklılıklar yer seçiminde rekabeti ortaya çıkartmaktadır. Konut ve diğer arazi kullanımları açısından var olan rekabette faydalarını maksimize edecek bir tercih şekli etkili olmaktadır (Yankaya ve Çelik, 259). Kent yönetimlerince tercih edilecek kentsel ulaşım sistemlerinin birbirlerine göre avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu açıdan ulaşım stratejilerinin belirlenmesinde nüfus dinamikleri, iklim ve arazi yapısı, jeolojik zeminin uygunluğu, coğrafi konumu, ekonomik gelişmişlik düzeyi, kent halkının ulaşım hizmetlerinden beklentileri gibi faktörler etkili olmaktadır (Akbulut, 348).

Kentlerdeki ulaşım faaliyetlerinin kentsel gelişme ve memnuniyet açısından olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bunlar arasında; kent halkının memnuniyetsizliklerinin başında gelen araç sayısındaki yoğunluk nedeniyle trafikte yaşanan tıkanık, erişim güçlükleri zaman kaybı ve streştir. Diğer taraftan, kent yönetimlerin bütçe ve finansman yetersizlikleri ve ihtiyaçlarından kaynaklanan sorunları, ulaşımaya yönelik altyapı yatırımlarında çevresel sonuçlara gereken dikkat ve özeninin yeterince gösterilmemesine de neden olabilmektedir. Kentleşme hızının yüksek oluşu, yapılaşmadaki plansızlık, yeterli denetimin bulunmadığı mekânsal büyüme ulaşımındaki olumsuzluklarla birleşerek kentlerdeki temel sorun alanlarını yaratmaktadır. Ulaşımındaki sorunlar kent halkının hayat kalitesini azaltmakta, zaman israfına yol açmakta ve kentin çevresel etkileri açısından olumsuzluklar meydana getirmektedir (Akbulut, 350).

3.5. Kentsel Planlama

Kentin toplumsal ve ekonomik ihtiyaçları çerçevesinde sosyal, ekonomik ve politik bütünlüğünü gözeterek, bireysel çıkarların kenti sağlıklı biçimlendirmesinin önüne geçmek ve insan ölçekli kamu yararı anlayışıyla kentin fiziksel gelişimlerine yön vermek kentsel planlamanın amaçlarını oluşturmaktadır. Planlama kentlerin sağlıklı büyümesi için gerekli bir faktördür. Kentlerin gelişimi açısından planlamanın merkezi bir anlayışla yürütülmesi önemlidir. Planlanan geliştirilmiş bir kent, kentsel yoğunluğun olumsuz etkilerinin daha az hissedilmesini sağlayarak, insanların günlük yaşantılarının düzgün bir şekilde işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Aksine, düzensizliğin karmaşık bir yapının egemen olduğu kentlerde ise, hem kentte yaşayanların hem de farklı amaçlarla ziyarette bulunanların hayat kalitesi azalmaktadır (Şarkaya İçelloğlu, 2014: 39-40). Kentlerin her geçen gün gittikçe büyüyen nüfuslarına paralel olarak sorunları da büyümekte ve gittikçe yönetilemez hale gelmektedir. Bu nedenle, kentleri yaşanabilir kılarak yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamının asgari koşullarından biri, kentsel gelişmenin planlanması ve bu çerçevede imar sorunlarının çözülmesidir. Ulaşım, alt yapı, konut, çevre gibi diğer kentsel sorunlar, kentsel gelişmenin düzenlenmesiyle çözümlenecek sorunlardır (Görmez, 2001: 134) Diğer taraftan kent kimliğinin korunması hedefini gözetmesi gereken planlamanın statik bir düşünceye değil, stratejik yönetim ve planlama anlayışıyla ele alınması gerekir. Çünkü gelişimin sürdürülmesi sürecinde ekonomik gereklerin uygulanmasının yanı sıra kent kimliğinin korunması da önem arz etmektedir. Bu bakımdan gelişimin estetik, çevresel ve sosyo-kültürel boyutlarını kent kimliği çerçevesinde ele alan kapsayıcı bir planlamaya ihtiyaç bulunmaktadır (Oğurlu, 2014: 277).

Modernleşme sürecindeki kentler dikkatle incelendiğinde, kentlerin mekânsal örgütlenmelerinin yeniden biçimlendiği göze çarpmaktadır. Kentsel sermaye birikimin arttırılması gayretleri ve sermayenin hareket kabiliyetini rahatlatma yönündeki yeni yaklaşımlar kentsel mekânların yeniden düzenlenmesi sonucunu ortaya koymuştur. Kentin var olan eski yapısı sürekli değişen bir sürece yönelmektedir. Bu süreçte kentsel mekânlar kapitalist ekonomik anlayışın gereklerine uygun bir dönüşümü yansıtmaktadır. Değerlerde niceliğin hâkim olması, mekâna aidiyet bağlarının çözülmesi yeni döneme has bir mekân olgusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte mekânsal örgütlenmede sermayenin belirleyiciliği öne çıkmaktadır. Sermayenin, kendi karlılığını arttırma yönündeki hedeflerini gerçekleştirmek için uygulamaya koyduğu düzenlemelerin bir nesnesi olarak modern kent ortaya çıkmaktadır. (Karakurt, 2006: 6). Ancak modern anlayışla kentin planlanmasında; estetik kaygılardan çok fonksiyonelliği öne alarak, kenti tek tipçi anlayışla; iskan alanları, iş alanları, eğlence ve rekreasyon alanları biçiminde ana hatlarıyla biri birinden ayıran ve bu alanları anayollarla bağlayan kent karakteri başarı getirmemiştir(Karakurt, 2006: 19)

Postmodernizm'e göre ise, kent bütüncül yapısından uzaklaştırılmış, parçalar halinde algılanan bir yapıdadır. Bu bakış açısında kent, "sokakta yürüyen insan gözüyle algılanan parçaların özgüllüğü içinde görülür. Üstelik bu parçalar, bir bütünün parçaları değil, kendi başlarına anlamı olan birimlerdir; dolayısıyla da postmodernizm kente bakışında, kent parçalarının birbirine bağlayıcı bir mantık da aramaz" (Işık,1993:32).

Gerek modern gerekse postmodern anlayışlarla düzenlensinler, kentler için asıl önemli olan içlerinde yaşayan insanlar açısından, tatmin edici, beklentilerinin karşılandığı yaşam standardı sunan mekânlar olmaları ve kentin geçmişinden gelen izleri de taşıyan kültürel zenginliğe sahip olabilmeleridir. Kentlerin mekânsal düzenlenmesi süreçlerinde, gelişen teknolojinin sunduğu avantajlardan da yararlanarak iskan, iş, eğlence gibi alanlara ayırarak düzenlemenin yanı sıra; sosyolojik anlamdaki kentsel farklılıkları bir arada tutabilen, paylaşım ruhunu öne çıkartan mimari yaklaşımlar hâkim olmalıdır.

Hızlı gelişen kentlerin planlarının birer haritalar bütünü olmaktan çok, kentin gelişmesine hizmet edecek, uzun, orta ve kısa vadeli yatırım projeleri ve kaynaklarla desteklenmelidir. Aynı zamanda bu planların uygulanmasına da hazırlanması kadar önem verilmelidir. Kentin gelişimine yön vereceği için kent yönetimleri tarafından oluşturulan denetim birimlerince kentin bütününe yönelik olarak, programlar dâhilinde denetlenmesi gerekmektedir (Görmez, 2001: 138).

3.6. Kentsel Dönüşüm

Kentsel dönüşüm çalışmaları, kentsel gelişimin sağlıklı olarak gerçekleşmesi amacıyla ulaşımdan alt yapıya, çevre düzenlemelerinden yeniden imar çalışmalarına varıncaya kadar birçok kentsel hizmetin kamu tarafından yerine getirilmesi sürecini içerir. Esasen kapsayıcı, bütüncül bir eylem planı olan kentsel dönüşümün, uygulanacağı bölgelerde fiziksel, ekonomik ve çevresel koşullarının sürekli iyileştirilmesi hedeflenmektedir. (Turgut ve Ceylan, 2009: 27). Kentsel dönüşümden, uygulanacak bölgelerdeki stratejik plan ve projelerin, girişim ve finansman aracı olarak yararlanılmakta ve niteliksel, yapısal bir dönüşüm ortaya konmaktadır. Böylece, kentsel mekânda, sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal bir dönüşüm gerçekleştirilerek aynı zamanda kentleşme sürecini etkileyen işlevsel bir yatırım hedeflenmektedir.

Birçok ülkede farklı zamanlarda ortaya çıkan ve kentsel bozulmaların düzeltilmesine yönelik tedbirleri içeren müdahale biçimlerinden biri olan kentsel dönüşüm projelerinde, kent ekonomisine katkı amacıyla yeni işlevler yüklenerek kentler dönüştürülmektedir. Kentlerdeki eskiyen, bozulan alanlar, hem özel teşebbüslerin hem de yerel yönetimlerin katkılarıyla yenilenmektedir. Özellikle bozulan kent merkezlerindeki kentsel problemler kapsamlı bir yaklaşımla ele alınarak sosyo-ekonomik, fiziksel ve çevresel yapıda uzun dönemli iyileştirmeler amaçlanmaktadır. Ancak ne yazık ki kentsel dönüşüm projeleri, hedeflerinden saparak bir rant kaynağı haline gelmeye başladığı da gözlenmektedir (Uzun, 2006: 50).

Kentsel dönüşüm uygulanan alanlar genel olarak şunlardır; Kent merkezlerindeki bozulmuş sorunlu alanlar, kentin ekonomik niteliği artık kalmamış bölümleri ve tarihi alanları, gecekondular ve kaçak yerleşimin yoğun olarak görüldüğü yerleşim alanları, kendiliğinden yıkılacak durumda eskimiş riskli alanlar (Keleş, 1996: 435-436). Bunlara ek olarak kentsel dönüşüm ihtiyacına doğal afetler de neden olabilmektedir. Meydana gelme ihtimali nedeniyle afet sonucu ortaya çıkabilecek yüksek kayıpları önlemek veya azaltmak amacıyla, yaşanabilir, güvenli kentlerin oluşturulması ve özgün bir kimliği, karakteri olan kentler oluşturabilmek için, kültür ve doğal varlıklarının korunmasında kentsel dönüşüm uygulamalarına başvurulmaktadır. Böylece kentsel dönüşüm, kentlerin zamanla gerçekleştirdikleri dönüşüm sürecinde, sahip oldukları ekonomik kaynakların, altyapı ve yatırımlarının verimli biçimde kullanılmasını sağlayarak, uzun vadeli planlar doğrultusunda kontrollü bir gelişim sergilemesi için etkili bir araç durumundadır. (Genç, 2008: 127). Kentlerde ortaya çıkan bozulmalara yönelik teknik ve kısmen de ekonomik gereklilikler nedeniyle başvuru ve daha sağlıklı kentsel alanların

oluşturulması hedeflenen dönüşüm uygulamalarında daha çok, var olan olumsuz yapıların tümüyle ortadan kaldırılması ve bu yapılardan yararlananların geçici mekânlara aktarılması, yenileme çalışmalarının tamamlanmasının ardından kat mülkiyetli yeni konutlara yerleştirilmeleri süreci izlenmektedir. Bu bakımdan da izlenen sürecin, kentsel alandaki arsa arzının yeterli olmaması sorununun aşılmasına ve aynı zamanda konut arzının artırılmasına katkı sağlayarak bu sayede belli bir ölçüde konut kredisi hacminin genişletilmesine, böylelikle de konut piyasasına, büyümeye ve istihdama olumlu katkılar sağlandığı söylenebilir. Ayrıca, dönüşüm projeleri, faiz desteği ve kira yardımı çerçevesinde yürütüldüğü için de teşvik ekonomisi oluşturularak özellikle büyük kentlerdeki kira piyasası için de olumlu bir gelişme sağlamaktadır. Ne var ki kentsel dönüşümün, inşaat / kredi hacminde yol açabileceği genişleme nedeniyle inşaat ekonomisine dayalı borcu arttırması, bunun da ekonomik açıdan risk oluşturması, konut fiyatlarında spekülasyona ve daha yüksek konut fiyatlarına yol açması, gelir durumu düşük olan insanların kent merkezinde barınamamasına neden olması gibi eleştirilen yönleri de bulunmaktadır. Ayrıca sermayeye çekici gelen ya da yüksek getiri potansiyeli olan tüm alanlar kentsel dönüşüm projeleri yoluyla yatırımcılara sunulmaktadır. Sonuçta, kentsel dönüşüm projeleri, kentsel ekonominin gelişiminde etkili bir işlev görürken; kentte yaşayan bazı gruplar bakımından ise mağduriyetlere ve olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Kuyucu ve Ünsal, 2011: 88).

SONUÇ:

Sosyo-ekonomik anlamda yaşanan köklü dönüşümlerden mekânsal anlamda öncelikli olarak etkilenen alanlar kentlerdir. Artık gelişen teknoloji sayesinde üretim araçlarının, üretilen mal ve hizmetlerin, finansal kaynakların özgürce hareket ettiği ve pazarların giderek küreselleştiği bir süreç yaşanmaktadır. Bu süreçte kentlerin işlevleri değişmekte yeni ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel işlevler yüklenmektedir. Daha önce devletler düzeyindeki gerçekleşen iletişim artık kentler arasında olmaktadır. Kentler, kurdukları temaslara ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel değerlerini ve birikimlerini ülke sınırları dışına aktararak, dünya genelinde yaygınlaşmasına, böylelikle tanınırlıklarını arttırmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda merkezi hükümet veya yerel yönetimler düzeyindeki aktörler, küresel süreçlere eklenilebilmek ve etkin rol alabilmek için projeler, stratejiler geliştirmekte ve küresel yatırım faaliyetlerini kentlerine çekmeye çalışmaktadırlar. Artık esnek üretim ve birikim anlayışıyla sermaye, önündeki engelleri azaltıp hareket kabiliyetini arttırarak ve en uygun ortamı bulduğu alanlarda konumlanmaktadır. Sermayenin bu dinamik niteliği onu, ulusal sınırların dışına taşıyarak, stratejisini

uluslararası yatırıma dönüştürmesine ve “en düşük maliyet en yüksek kar” hedefini sınırları aşan “küresel” bir alana yönelmektedir. Bu yöneltişte kentler, yeniden yapılandırılmakta ve küresel anlamda yaşanabilirliği öne çıkartarak küresel sermayeyi çekme düşüncesiyle cazip mekânlar sunarak rekabette yer alan kentler haline dönüşmektedirler.

Kentlerin uluslararası ölçekte olumlu anlamda şöhret bulması ya da cazibe merkezi olması sürekli iyileştirmeyi içeren yapısal bir dönüşümü beraberinde getirmektedir. Kentler olumlu yönde algı ve yaşanabilirlik bakımlarından dönüşmek durumundadırlar. Bu konuma ulaşabilmek için, gerekli imkânları elde etmelerinin yanı sıra, mevcut kapasitelerinin doğru yönetilebilmesi de oldukça önemlidir. Dolayısıyla, kentlerin temel birim olarak alındığı ve bu çerçevede kapsamlı bir dönüşüm sürecinin etkilerini daha çok yaşayan kentleri yeni süreç için hazırlarken, kentlerin nitelikli insan ihtiyacını ekonomik, siyasal ve kültürel olarak da geleceğe uygun hale getirmek gerekir.

Küresel hareketler ve sermaye, birçok kentin görünüşünü değiştirdiği gibi yerleşim örgütlenmesinde, ekonomik yapısında, kentte yaşanan toplumsal ilişkilerde de köklü değişime neden olmaktadır. Küreselleşebilen kentler, yerleşim merkezleri olma özelliklerini aşarak, ürettikleri mal ve hizmetleri dünyanın her yanındaki piyasalarda satabilen, yatırımları, dolayısıyla sermaye çekebilen, kültür, iş, turizm kapsamında cazibe oluşturarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan merkezler haline dönüşmektedirler. Kentin geçirdiği böyle bir ekonomik evrim içinde, geleceğe yön verecek, ekonomisini olumlu yönde etkileyecek planların hayata geçirilebilmesi için; kentte yaşayanların refah durumunun geliştirebilmesi, kentin üretiminde var olan tüm sektörlerin ortaya koymuş olduğu değerlerin artırılması, son derece belirleyici bir faktör olan insan gücünün yapısı ve niteliğiyle arzu edilen seviyeye getirilmesi, oldukça büyük önem arz etmektedir. Şimdi olduğu gibi gelecekte de kentlerin ekonomileri temelde bilgiye dayanmaktadır. Bu nedenle bilgi sahibine, yani insana yönelik yatırım daha da önem kazanacaktır. Çünkü kentlerin ekonomilerinin yarışabilirliği, insanların eğitim düzeyleriyle yani nitelikli insan gücüyle paralel gitmektedir.

Bu kapsamda kentin mevcut kapasitesi ile öne çıktığı sosyo-ekonomik nitelik ve potansiyel gelişme alanları iyi değerlendirilmelidir. Kentlerin geleceği bağlamında, bölgesel ve yerel imkânlarının farkına varan ve bunları etkin yönetebilen kentler rekabette ayakta kalacaktır. Sahip oldukları potansiyelleri fırsata çevirebilmelerinin önkoşulu, kentlerin gelişerek dönüşmesi sürecinde ekonomik dinamizmlerini arttırmaları ve kentlerin

buldukları bölgelerde finansman, nitelikli insan gücü ve de doğal kaynakların yeniden ele alınması gereğidir. Bölgelerinin ekonomik ve de sosyal gelişmişlik düzeylerinin artırılması, doğal ve kültürel kaynakların korunmasında kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel halk ve bölgesel düzeyde ekonomik işbirliklerine ihtiyaç vardır. Kentlerin gelişmişlik düzeyleri konusunda belirleyici faktörler olan; üzerlerinde kuruldukları ve aynı zamanda kuruluş yeri seçiminde rol oynayan coğrafi çevre koşulları, sosyo-kültürel değişimleri, sermaye birikimleri, kentteki işgücünün niteliği ve yapısı, teknoloji kullanım oranları, kentlerin gelişimleri açısından daha yüksek oranda değer yaratabilmelerine fırsat vererek bu temellerde güçlü avantajlara sahip olmayı sürdürecekleri değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA:

Kitaplar

Bozlağan, Recep, (2013), İstanbul 2053 Vizyonu, Hayat Yayınları, İstanbul.

Cansız, Metin, (2010), Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları, DPT Yayını, Ankara.

Diñer, Bülent ve Özasan, Metin (2004), İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, DPT Yayını, Ankara, 2004.

Diñer, Mithat Zeki, (1993), Turizm Ekonomisi Ve Türkiye Ekonomisinde Turizm, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Fukuyama, Francis, (1999), Tarihin Sonu ve Son İnsan, Gün Yay., İstanbul.

Görkemli, H. Nur, (2011), Üniversiteler ve Kent Ekonomisi, Selçuk Üniversitesi Örneği, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.

Görmez, Kemal, (1997), Kent ve Siyaset: Bir Metropol Alanda Kentleşme/Kentleşme Düzeyi İle Siyasal Kültür ve Siyasal Davranış İlişkileri Üzerine Bir Araştırma, Gazi Kitabevi, Ankara.

Harvey, David (2008), Kapitalist Kent (Çev. Ebru Kılıç), New Left Review: Türkiye Seçkisi (Ed. Tarık Ali), Agora Kitaplığı, İstanbul.

Harvey, David (2015). Sermayenin Mekanları-Eleştirel Bir Coğrafyaya Doğru, (Çev. Başak Kıcırcı, Deniz Koç, Kıvanç Tanrıyar, Seda Yüksel), (Ed. Bülent Doğan), 2. Baskı, Sel Yayınları, İstanbul.

Kavruk, Hikmet, (2002), Anakente Bakış, Hizmet İş Sendikası Yayınları, Ankara.

Keleş, Ruşen (1996), Kentleşme Politikası, İmge Yayınları, Ankara.

Ökmen, Mustafa, (2003), Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Yönetim, Kent ve Kentleşme İlişkileri Üzerine Bir Tartışma, Çizgi Yayınevi, Konya.

Özdemir, Mehmet, (1990a), Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Tesirleri, Türkiye Kalkınma Bankası, Turizm Yıllığı, Ankara.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, (2002), Haziran 1999-2002 Dönemi Faaliyetleri Kitabı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yayını, Ankara.

Sürmeli, Fevzi, (2008), Anadolu Üniversitesinin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2010- 2013), Kırsal Kalkınma Planı, Ankara.

Ullman, Edward ve Harris, Chauncy, (2002), Kentin Doğası, 20. Yüzyıl Kenti, (Der. ve Çev. Bülent Duru, Ayten Alkan), İmge Kitabevi, Ankara.

Makaleler

Akbulut, Fatih, (2016), "Kentsel Ulaşım Hizmetlerinin Planlanması ve Yönetiminde Sürdürülebilir Politika Önerileri", Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Ocak, Sayı:11, ss.336-355.

Akkoyunlu Ertan, Kıvılcım, (2007), "Paris Banliyö Hareketini Anlamak: Manuel Castells'i Yeniden Okumak", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 40, Sayı: 1, ss. 57-83.

Alagöz, Bülent, (2011), "Çevre Sorunları, Teknoloji ve Değişen Öncelikler", İcanas (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), Cilt:1, Ankara, ss.43-52.

Asan, Aşkın; Can, Mustafa ve Fazlıoğlu, Aygül, "Kırsal Alanda Yoksulluğun Gerçek Yüzü: Kadınlar", T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, <http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f2ee369dc31d48e42dc3/kirsalalankadınları1.pdf>

Ceyhan, M. Said ve Güney, Gül, (2011), "Bartın Üniversitesi'nin Bartın İli'nin Ekonomik Gelişimine 20 Yıllık Projeksiyonda Katkılarının Değerlendirilmesi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 2, ss.183-207.

Dede, Murat Okan ve Güremen, Lale, (2010), "Yerel Yönetimlerin Turizm Sektörü İçindeki Önemi, Roller

ve Görevleri", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 19, Sayı: 4, Ekim, ss. 47-61.

Doğan, A. Ekber, (2002), "Birikimin Hamalları – Kriz, Neo –Liberalizm ve Kent, Donkişot", Akademi Yayınları, İstanbul.

Duru, Bülent, (2005), "AB Kentsel Politikası ve Türkiye Kentleri Üzerine", Mülkiye, Cilt:29, ss. 59-75.

Ergun, Cem, (2014), Üniversite ve Kent İlişkisi Üzerine Görüşler: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Eylül, Sayı: 31, ss. 216-237.

Genç, Fatma Neval, (2008), "Türkiye'de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve Uygulamaların Genel Görünümü", Yönetim ve Ekonomi, Cilt:15, Sayı:1, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa, ss.115-130.

Görmez, Kemal, (2001), "Büyük Kentlerde Kent Planlaması ve Bazı Sorunları", G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı: 2, ss.133-140.

Gültekin, Nihat; Çelik, Abdullah ve Nas, Zekeriya, (2008), "Üniversitelerin Kuruldukları Kente Katkıları", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 24, ss. 264-269.

Güney, Alptekin, (2009), "İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri", Kamu-İş, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1046.pdf>, Cilt:10, Sayı: 4, ss.135-159.

Hayta, Yasemin, (2016), "Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı", Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt: 5, Sayı: 2, Aralık, ss.165-184.

İşık, Oğuz, (1993), "Modernizm Kenti/Postmodernizm Kenti", Birikim Dergisi, Sayı: 53, ss. 41-50.

İnce, Esmâ ve Dinçer, İclal, (2017), "Marka Kent Bağlamında Kent Kimliğinin Konut Projelerinin Pazarlanmasında Kullanılması: İstanbul Örneği", Megaron, Cilt: 12, Sayı: 4, ss. 635-646.

Karadağ, Arife ve Koçman, Asaf, (2007), "Coğrafi Çevre Bileşenlerinin Kentsel Gelişim Süreci Üzerine Etkileri: Ödemiş (İzmir) Örneği", Ege Coğrafya Dergisi, 16, İzmir, ss.3-16.

Karadağ, Arife, (2009), "Kentsel Ekoloji: Kentsel Çevre Analizlerinde Coğrafi Yaklaşım", Ege Coğrafya Dergisi, 18/(1-2), İzmir, ss.31-47.

Karakurt, Elif, (2006), "Kentsel Mekânı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı", Erciyes

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 26, Ocak – Haziran, ss.1-25.

Kaşlı, Mehmet ve Serel, Alpaslan, (2008), “Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi Ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 2, ss. 99-113.

Keskin, Abdullah, (2016), “Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü: Turizm Örneği”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 1, ss. 143-154.

Kiper, Perihan (2007), “Küreselleşme Sürecinde Değişen Kentler Yitirilen Değerler”, (Der. Ayşegül Mengi), Kent Ve Politika: Antik Kentten Dünya Kentine, İmge Yayınevi, Ankara, ss.77-88.

Koçman, Asaf, (1991), “İzmir’in Kentsel Gelişimini Etkileyen Doğal Çevre Faktörleri ve Bunlara İlişkin Sorunlar” Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Coğrafya Araştırmaları Dergisi 3, Ankara, ss.101-122.

Kuyucu, Tuna ve Ünsal, Özlem, (2011), “Neoliberal Kent Rejimiyle Mücadele: Başibüyük ve Tarlabası’nda Kentsel Dönüşüm ve Direniş”, İstanbul Nereye? Küresel Kent, Kültür, Avrupa, (Der. D. Göktürk-L. Soysal-İ. Türeli), Metis Yayınları, İstanbul.

Oğurlu, İdris, (2014), “Çevre- Kent İmajı - Kent Kimliği- Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Yıl: 13, Sayı: 26, Güz, ss.275-293.

Ökmen, Mustafa, (2001), “Sivas’ta Kentsel Gelişme”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, ss. 239-264.

Önem, A. Buket; Kılınçaslan, İsmet, (2005), “Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik”, İTÜ Dergisi/A, Mimarlık, Planlama ve Tasarım, Cilt: 4, Sayı: 1, Mart, ss.115- 124.

Özdemir, Mahmut, (1990b), “Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri ve Sorunları, Ankara Sanayi Odası Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 105, ss. 31-33.

Şarkaya İçellioğlu, Cansu, (2014), “Kent Turizmi ve Marka Kentler: Turizm Potansiyel Açısından İstanbul’un Swot Analizi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:2014, Sayı:1, ss. 37-55.

Tekeli, İlhan, (1988), “Kentleşmeye Kapital Birikim Süreçleri Açısından Bakmanın Sağladığı Açıklama Olanakları”, Defter, 5, ss.130-132.

Tuna, Yusuf ve Ceritli, İsmail, (1997), “Kentsel Kalkınma Sürecinde Kent Ekonomisinin İşlevleri ve Sorunları”, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 6, Sayı: 4, Ekim, Ankara, ss.19-44.

Turgut, Sırma R. ve Çaçtaş Ceylan, Eda, (2009), "Gecekondu Alanlarında Kentsel Dönüşüm Uygulamasına Bir Örnek: Küçükçekmece / Ayazma-Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 3 Temmuz, Cilt: 18, Sayı: 3, Ss. 23-51.

Uzun, Nil, C. , (2006), “Yeni Yasal Düzenlemeler ve Kentsel Dönüşüme Etkileri”, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, No: 36, Sayı: 2, ss. 49-52

Wirth, Louis, (2002), “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme” 20. Yüz Yıl Kenti İçinde (Der. ve Çev. Bülent Duru/Ayten Alkan), İmge Kitabevi, Ankara.

Yahyagil, Mehmet Y., (1998), “Kentlerin Kültürün Gelişmesindeki Etkileri”, Sosyoloji Konferansları, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, 25. Kitap, ss.105-120.

Yankaya, Uğur ve Çelik H. Murat, “Kamu Ulaşım Yatırımlarının Gayrimenkul Değerleri Üzerine Etkisinin Modellenmesi: İzmir Metro su Örneği”, <http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/3109.pdf> f, ss.258-270